

Posudek vedoucího práce na diplomovou práci

Eliška Košťálová: Vývoj plusquamperfekta v evropské portugalštině, Praha, 2013, 71 stran

Studentka Eliška Košťálová si za téma své diplomové práce zvolila historický vývoj slovesného času plusquamperfektum v evropské portugalštině. Je známo, že funkční vymezení tohoto času nebylo vždy ve vývoji portugalštiny stálé. Kromě své centrální funkce, která spočívá ve vyjadřování předminulých dějů, mohlo toto paradigma denotovat také děje umístěné většinou vágně do minulosti či děje hypotetické nebo kondicionální. V této poslední funkci často nahrazovalo kondicionál a konjunktiv imperfekta. V současné portugalštině však k tomuto fenoménu již nedochází. Vzhledem k tomu, že v dostupné literatuře zabývající se diachronií portugalského slovesa se nelze dopátrat, v kterém období byl tento jev nejvíce rozšířen, rozhodla se diplomantka, že toto bude těžištěm její práce. Pracovní metoda, kterou si autorka zvolila, byla analýza diachronního korpusu portugalštiny www.corpusdoportugues.org.

Samotná práce má sedm částí. V první části nazvané *Stručná charakteristika portugalštiny* (str. 8-9) se diplomantka vyjadřuje v hrubých rysech k zařazení portugalštiny mezi ostatními světovými jazyky z hlediska genealogické i typologické klasifikace a mluví o současném geografickém rozšíření tohoto jazyka. V druhé části *Sloveso v portugalštině* (str. 10-18) autorka informuje čtenáře o gramatických kategoriích portugalského slovesa se zvláštním zřetelem na kategorii času. Popisuje také tvoření jednotlivých časů či nefinitních forem portugalského slovesa. V části následující *Plusquamperfektum v současné portugalštině* (str. 19-25) se nejprve zabývá opět tvořením tohoto času v portugalštině (jak formy jednoduché, tak složené), aby poté přikročila k popisu jeho sémantického vymezení v současné portugalštině. K tomuto účelu rozděluje současný jazyk na několik vertikálních variant – portugalština spisovná, literární, hovorová a běžná. Modotemporální funkce dále člení na centrální a periferní. Inspiruje se zejména prací českého portugalisty Jaromíra Tláskala. V další části práce nazvané *Vývoj plusquamperfekta z klasické latiny do lidové latiny* (str. 26-34) se diplomantka zabývá jak vymezením těchto dvou variant latiny, tak vývojem plusquamperfekta v těchto fázích jazyka z hlediska formálního i funkčního. V páté části *Vývojová období portugalštiny* se autorka věnuje problematice periodizace portugalského jazyka. Opírá se zejména o studii předního brazilského lingvisty Evanilda Bechary. Na základě jeho práce pak jednotlivá období také lingvisticky charakterizuje. Stěžejní šestá část práce *Plusquamperfektum v jednotlivých vývojových obdobích (analýza dobových textů)* (str. 41-63) je analytické povahy a diplomantka v ní na základě korpusového rozboru charakterizuje fungování tohoto času ve vývoji portugalského jazyka. Postupuje systematicky tak, že pro každé století se snaží analyzovat alespoň 300 příkladů, které potom třídí podle jednotlivých funkcí. Nutno podotknout, že tento korpus není tak rozsáhlý jako analogické korpusy francouzské či španělské. Text je pro přehlednost doprovázen sumarizačními tabulkami a grafy. V sedmé části *Závěr* (str. 64-67) diplomantka shrnuje výsledky svého zkoumání a dospívá k názoru, že centrální funkcí tohoto paradigmatu ve

všech obdobích vývoje portugalštiny je vyjadřování předčasnosti v minulosti. Periferní funkce vyjadřování dějů hypotetických a kondicionálních je na vzestupu zejména v 17. a 18. století. Ve stoletích následujících již její frekvence upadá. Práce dále obsahuje abstrakt v češtině i v angličtině, portugalsky psané resumé a soupis bibliografie.

Diplomová práce Elišky Košťálové je podle mého názoru dobře strukturována, opřena o přesvědčivou pracovní metodu a její výsledky jsou věrohodné. Přesto však vykazuje určité nedostatky formální i obsahové povahy. Z těch prvních je to určitě nedůsledné užívání kurzívy pro slova či názvy v portugalštině (Corpus do Português, Notícia de Torto, aspecto pontual, futuro do pretérito atd.), občasné chyby v interpunkci - ... *jsou ale používány jen pokud je sloveso haver...* (str. 11), občasné překlepy – *Grangent, Serafim da Silva Neto Neto*, či chybějící sloveso ve větě - ... *Genetická klasifikace jazyků rozdělující jazyky do rodin na základě společného prajazyka, ze kterého se vyvinuly, ... ve většině případů je nemožné jazyk jednoznačně do jedné ze skupin...* (str. 8), občas se v textu vyskytne i stylistická chyba - ... *tvar 3. osoby odkazuje k osobě, o které je mluveno.* (str. 10), ... *na od sebe vzdálených...* – kumulace předložek (str. 32). Je potřeba však poznamenat, že chyby formální povahy jsou spíše ojedinělé. Z obsahových chyb bych autorce vyčetl špatnou interpretaci funkce plusquamperfekta ve větě na str. 63 ... *não duvidou declarar que fizera...* V tomto případě se sloveso *fazer* vztahuje ke slovesu *declarar*, které konjunktiv nevyžaduje. Ke škodě práce je také podle mého soudu příliš stručný závěr, ve kterém se diplomantka nezamyslela např. nad možnými příčinami fungování plusquamperfekta v 17. a 18. století. Nabízí se také srovnání se španělštinou, kde toto paradigma funguje tímto způsobem i v současném jazyce a dokonce funkce hypotetické či kondicionální převažují nad temporálními. Bohužel autorka také nezohlednila rozdělení portugalštiny na vertikální varianty, např. v 19. století se plusquamperfektum stále používá pro vyjádření hypotetičnosti zejména v literárním či archaickém stylu (Alexandre Herculano). I přes tyto nedostatky však konstatuji, že se jedná o práci poměrně zdařilou.

Vzhledem k výše zmíněnému konstatuji, že práce Elišky Košťálové splňuje všechny požadavky kladené na diplomovou práci a doporučuji ji tak k obhajobě s klasifikací velmi dobře.

V Brnkách 16.8.2013

PhDr. Jan Hricsina, Ph.D.